

УДК 122:7.012

ЗАХАРОВА С.О.

кандидат філософських наук,
доцент кафедри промислового і цивільного будівництва,
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій
(Україна, Запоріжжя) arconzrp@mail.ua

МЕХАНІЗМ ПРИВЛАСНЕННЯ ПРОДУКТУ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ

Досліджується механізм привласнення дизайнерської продукції і послуг, як засіб гуманізації суспільних відносин. Людиновимірність, як наслідок гуманізації дизайнерської діяльності, можна виявити у наступних аспектах: аксіологічному, гносеологічному, соціальному, онтологічному, психологічному, культурному. Механізм «відчуження-привласнення» зводить у соціальній комунікації дизайнера і споживача. Сутнісні сили дизайнера, як субстрат людяності, матеріалізуються у двох формах і відповідно вживаються різними споживачами: а) когнітивній – ідеями, парадигмами, концепціями, теорією дизайну і б) уречевленій – споживацькими речами, художніми виробами і послугами. Сила когнітивного впливу виявляється у ході формування у споживача/суспільства естетичної культури і естетичного ідеалу.

Ключові слова: дизайнерська діяльність, відчуження, привласнення, людиновимірність, гуманізація.

Вступ

Наслідками світової економічної кризи у сьогоденні є істотні соціальні зміни, які можна оцінювати як форми становлення якісно нового типу суспільства - постеконічного, що відрізняється від колишніх суспільних форм значенням і роллю особи в соціальній структурі. Людина змінює своє відношення до власної діяльності, що визначається тепер не тільки зовнішньою матеріальною необхідністю, а внутрішнім розвитком особи, можливістю її самоудосконалення, продукування знань, здатних змінити не лише навколишній світ, але і навколишніх людей. Людство вступає в еру суб'єктивності, коли дії кожної окремої особи обумовлені її внутрішніми потребами, продиктовані уявленнями про мораль, є іманентними кожній з них. Економічні закони приходять в протиріччя із змінами у внутрішній структурі людської діяльності, системою її мотивів і передумов. Суб'єктом сучасного розвитку стає вже не соціум як такий, а сукупність осіб, кожна з яких неповторювана в своїх мотивах дій і вчинків, а головною ознакою перетворюючої людської діяльності постає її людиновимірність. Не маючи адекватного уявлення про природу змін, що відбуваються, неможливо достовірно прогнозувати хід подій. Сучасні науковці, намагаючись розв'язати найгостріші проблеми суспільного руху, відновлюють свою увагу

до однієї з найголовніших проблем – проблеми відчуження людини і шляхів мінімізації його наслідків як для окремої особистості, так і для людства в цілому.

Постановка проблеми.

Сучасне споживання перетворюється в інтенсивний процес постійного оновлення речей. Речі, дизайнерські вироби, сповнені смислами культури, виступають елементом модельованої за їх допомогою соціокультурної реальності. Співвідношення речі смислового універсуму, сховище накопичених смислів перетворює річ у соціокультурний проект, що реалізується у процесі соціокультурних практик повсякденності. У сучасних умовах не можна категорично заявляти, що предмет праці настільки відчужується від робітника, що стає його ворогом. Скоріше навіть навпаки - якщо робітник може вільно придбати результат своєї діяльності, це є додатковим стимулом для підвищення якості праці, а значить і якості продукту праці. Тут діє коло, по якому переміщуються послідовно споживачі і виробники, що постійно міняються містами, становлячись тим або іншим.

Це означає, що питання гуманізації суспільних відносин і людиновимірності, як наслідку гуманізації дизайнерської діяльності, постають найважливішими проблемами сучасності.

Аналіз досліджень і публікацій

Дослідження проблеми відчуження і шляхів його подолання у філософській думці можливо поділити на декілька етапів. Перший - це філософські пошуки, що відбувались до появи марксистського трактування даної категорії. Другий етап - це створення та розвиток марксистської теорії відчуження. Третій етап - постмарксистські теорії відчуження. Лідер німецької філософії 40-х років ІХ сторіччя Л.Фейєрбах констатував відчуження людини с точки зору антропологічної філософії. Саме у сфері міжлюдського спілкування і здійснюється, за Л.Фейєрбахом, реалізація людиною своєї родової сутності. Людина, як родова істота, перетворює сутнісні сили всього людства, продукти культури на свої власні життєві сили. Досліджуючи відчуження як динамічний феномен, Г.В.Ф.Гегель пов'язує його з опредметненням і розпредметненням сутності й результатів людської праці, тобто з відчуженням та привласненням, самовідчуженням та зняттям самовідчуження, і оцінює все буржуазне суспільство як «світ відчуженого від себе духу». Г.В.Ф.Гегель стверджував, що відчуження знімається привласненням, тобто об'єкт пізнається та привласнюється як думка. Найбільш адекватну, науково-бездоганну концепцію відчуження запропонував та обґрунтував К. Маркс в «Економічно-філософських рукописах 1844 року». На відміну від Г.В.Ф.Гегеля і Л.Фейєрбаха, що розглядають духовне відчуження, для К. Маркса головним є економічне відчуження, або відчужена праця (праця з примусу, підневільна). Процес, зворотний відчуженню, привласнення людиною справжньої сутності, Маркс пов'язує з суспільними перетвореннями. Якщо людина почне працювати не підневільно, не заради існування, то, за К.Марксом, найістотніше в людині -

її «родова сутність» - отримає вільний розвиток. Іншими словами, праця перетвориться на реалізацію людиною своїх здібностей не за законами користі, а «за законами краси», перетворюючи одночасно саму себе на універсально розвинену, гармонійну людину [1].

Привласнення людиною власної сутності, чи перетворення праці з примусової в людську розглядається Марксом за тими ж параметрами, що і процес відчуження: 1. Привласнення предмета праці і його результату. 2. Звільнення самої діяльності 3. Привласнення людиною праці загальної родової сутності. 4. Гармонізації відносин між людьми. У різних сферах життєдіяльності сучасної людини привласнення набуває різноманітних форм. Зокрема, «у духовній сфері привласнення виступає як гідність людини, в ідеологічній – як слава, популярність, в моральній – як авторитет, в етнічній – як обряд, ритуал, традиція, у лінгвістичній – як знак, образ, символ, лінія, фігура, у культурологічній – як архетип, менталітет тощо. У соціальній сфері привласнення зводиться до влади, престижу, панування», за визначенням [2, 85]. Тематику відчуження, як форму розвитку культури, в українському інтелектуальному дискурсі розробляє О.Александрова. Поняттям «відчуження» та «культура», які розглядалися як полярні, дослідниця надає нове тлумачення та вивчає їх в контексті суміжності, «як парні історичні феномени». Відчуження людиною своєї сутності обмежене світом наявного буття. Але втрата людської сутності відбувається не тому, «що останню хтось привласнив, а навпаки – привласнити можна тільки часткову сутність, ту, що уявлена опредметненням» [3, 3]. На думку авторки, не опредметнення є історичним підґрунтям виникнення відчуження, а «нерозвиненість індивідуального духу, що заземлений усвідомленням поцейбічності» [3, 3]. Культура як форма об'єктивації людської діяльності включає в себе буття і небуття, а відчуження, як свідомо покладений процес, забезпечує їх рух та взаєморух.

Тобто людина не детермінується суспільством, його культурою, а «безпосередньо зростає в культурі суспільства, про-живає і пере-живає себе в ньому, ніби всмоктуючи «соки культури» подібно до того, як рослина живиться «соками» землі » [4, 119]. Реальна спроба людини подолати відчуження, на думку І.Льїна, є здатністю стати творчо сформованою особистістю, дії якої детермінуються національною культурою. Процес творчості І.Льїн розглядає не стільки діяльністю по перетворенню соціального світу, скільки процесом самоперетворення. Результатом творчості є розкриття внутрішніх можливостей особистості. В. Л. Іноземцев в своїй роботі «Розколота цивілізація» виводить поняття постеконічного суспільства, і вказує, що в такому суспільстві відчуження буде подолане саме творчістю. В.Л. Іноземцев вказує на те, що у разі заміщення праці творчістю феномен відчуження продукту, навіть якщо такий і виникає, не призводить до відтворення колишнього протиріччя вже тому, що інтереси, що стикаються, виявляються різнопорядковими - з одного боку, власник

виробництва (наприклад, суспільство) прагне підвищити свій матеріальний добробут, але, з іншого боку, творчий працівник перш за все бажає самовиразитися у діяльності, і якщо його матеріальні потреби задоволені, цілі самовираження досягаються ним у процесі самого виробництва відчужуваного в кінцевому рахунку продукту. Представляючи собою неекономічно вмотивовану діяльність, творчість не піддається експлуатації в її традиційному розумінні [5]. В контексті минулих і сучасних досліджень ми продовжуємо дослідження ролі творчої діяльності людини у подоланні відчуження, що панує у сучасному суспільстві.

Мета статті: Метою даної статті є дослідження ролі творчої діяльності дизайнера у подоланні процесу відчуження та визначення механізму привласнення дизайнерської продукції як засобу гуманізації суспільних відносин.

Обговорення проблеми

Суттєва відмінність біологічної й соціальної форми привласнення, що є антиподом відчуження, виявляється у механізмі відтворення стереотипної поведінки, яка у першому випадку має генетичну, а в іншому – соціальну природу. Привласнення природою самої себе відбувається ще на біологічному шаблі еволюції, де суб'єктом привласнення продуктів природи є біологічний вид. Надалі можна констатувати, що відчужені утворення у суспільстві мають мінливий характер, у процесі саморозгортання соціуму можуть гуманізуватися, втрачати свою силу, або повністю зникати. Наприклад, нові культурні зразки іноді виникають спонтанно, у процесі розвитку соціуму мають ознаки відчуження, викликають неприйняття у суспільстві, але з часом видозмінюються, втрачають свою гостроту, привласнюються у вигляді нового продукту та починають служити людині.

Ознакою успішного привласнення є душевна рівновага та відчуття задоволеності власним життям, але якщо з'являється дискомфорт – це свідчить про те, що реалізація життєво творчого потенціалу особистості стає не привласненням, а набуває ознак відчуження. Та в життєдіяльності людини будь-яке відчуження може долатися через привласнення, тобто самовизначення, самоідентифікацію, ініціативність, творчість, поліпшення комунікативних зв'язків між людьми для творення спільного простору буття.

Можна стверджувати, що природа механізму «відчуження-привласнення» як об'єкту соціально-філософського осмислення полягає в тому, що феномени відчуження та привласнення є двома взаємопроникаючими протилежностями єдиного процесу освоєння людиною природного і соціального просторів для творення нової соціальної реальності. Здатність соціуму до саморуйнації та відчуження обумовлює функціонування механізму привласнення, через який відбувається трансформація традицій, переосмислення накопиченого досвіду, формування нових зразків і наповнення новим змістом застарілих соціальних форм.

Отже, привласнення є одним з ефективних способів утвердження громадянської позиції особистості, стимулювання розвитку та реалізації

творчого потенціалу через його опредметнення, привласнення досвіду попередніх поколінь та створення нового інтелектуального продукту, важливого для доцільної предметно–перетворюючої діяльності людей. Зокрема, пізнавальне привласнення відіграє важливу роль в індивідуальному й соціальному бутті людини, створює необхідні передумови для реалізації творчого потенціалу, сприяє саморозвитку особистості, визначає імперативи поведінки і діяльності, набуває ознак екзистенційно–персонального характеру. На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що коли процеси привласнення набирають сили, прояви відчуження значно слабшають, або зовсім зникають. Людина, будучи включеною у різні соціальні спільноти, реалізує себе у соціально–доцільній діяльності, досягає власних смисложиттєвих цілей, розвиває себе та сприяє соціальному поступу.

Отже, формування певних внутрішніх якостей особистості, необхідних для успішної взаємодії у соціокультурному середовищі, відбувається у процесі привласнення традицій, моральних норм, системи цінностей, притаманних облагородженому дизайнером середовищу. Результатом успішного привласнення є формування психосоціальної ідентичності, що виявляється у структурі особистості гармонією особистого та суспільного. Якщо ці процеси порушуються, відбувається відчуження особистості від соціокультурного простору, що може спричинити значні внутрішньо–особистісні проблеми та негативно вплинути на взаємодію системи «людина–суспільство», «людина–людина» тощо.

Домінування соціокультурних парадигм технічної раціоналізації, масовизації, гомогенізації ведуть до втрати поліморфізму сучасної культури, дегуманізують суспільство та підсилюють явища відчуження. Людина у процесі життєдіяльності споживає, привласнює цінності, вироблені історією, й, одночасно, творить нові. Зневажливе ставлення до попередніх культурних традицій перетворило сучасну людину на носія різноспрямованих імпульсів. Ціннісні традиції у духовній сфері, у соціальному бутті, у культурі, у розумінні себе, що детермінували життя людини, починають втрачати стійкі форми та розчинятися у нових версіях культури. Тому ми говоримо про «плинну сучасність», ознакою якої є рухливість, проникливість кордонів зі складним ризоматичним переплетенням ліній сучасного суспільного розвитку та індивідуального розвитку особистості за зразками прекрасного, що несе у собі естетичний ідеал суспільства.

Механізм «відчуження-привласнення» зводить у соціальній комунікації дизайнера і споживача. Перший з них закладає власні сутнісні сили у свою продукцію, а другий - її розпредмечує і привласнює з метою задовольнити свої вітальні і соціальні потреби. Отримати форму «мого», «власного», того, що було ворожим, чужим або нічиїм можливо тільки у процесі привласнення. Досягти свободи, а отже подолати відчуження та привласнити продукти власної життєдіяльності людина може лише в суспільстві, у суспільному

процесі виробництва, коли збігаються особисті й суспільні інтереси учасників спільної діяльності, а свобода людини визначається ступенем свободи інших людей. Відчуження та самовідчуження має соціальну природу, постає як реальність соціального буття людей, що виникає завдяки їх спільним діям. Людина, як суспільний індивід, долає своє відчуження в процесі привласнення багатства культурних здобутків всього людства, власних національних культурних цінностей та утвердження свободи.

Особливого звучання набирає проблема свободи в інформаційному суспільстві, що переповнене ріноманітними «технологіями несвободи»: дискурсами влади, ідеологічними «ізмами», мовами симулякрів, психотерапевтичними практиками, технологіями маніпулювання психікою, усілякими етиками турботи про людину» [6, 1]. Інформаційні технології перетворюються у технологію маніпуляцій свідомістю та поведінкою, як індивідуальною так і колективною, змінюють світ комунікативного праксису, виводячи на перший план подію, контакт, комунікацію, та з головного двигуна цивілізаційного розвитку перетворюються на глобальну загрозу людській свободі. «У нас немає свободи досягнути того, другого, третього, є лише свобода здійснити необхідне або ні», – зазначає О.Шпенглер [7, 539].

Отже, однією з основоположних ознак свободи є здатність людини здійснювати гуманістичний вибір, протистояти тиску соціального середовища та долати відчуження як несправжній, протиприродний спосіб існування. Свобода стає долею не багатьох, вважає Е.Фромм, та аналізує цікавий феномен індустріального суспільства – втечу від свободи. Витоки духовності, як і деструктивності, слід шукати у свободі, яка є, перш за все, мірою відповідальності людини за все. Природа людини не є деструктивною. Ця риса є набутою, а не суто вродженою, спонтанним стимулом. Свобода первісно негативна, що виявляється в екзистенційній спрямованості свободи «від». Свобода не абсолютна, стверджують деякі філософи, надати людині повну свободу – це наблизити еру хаосу. Фромм висловлює у своїх міркуваннях з цього приводу думку про те, що не свобода породжує хаос та деструктивність, а навпаки, утримання від власного волевиявлення, придушення внутрішньої свободи і породжує синдром безвідповідальності та насилля, а не любов до життя» [8, 4–41].

Глобальний інформаційний потік поглинає сучасну людину. Соціальне життя, на думку П.Сорокіна, в силу механічних причин, що обумовлені самим фактом спілкування, не може бути сталим, воно еволюціонує [9]. Становлення сучасного масового суспільства супроводжується вдосконаленням засобів комунікації, за допомогою яких долаються традиційні економічні, правові, політичні, культурні кордони. «Елементарний процес, конституюючий соціальне, як особливу реальність, є процес комунікації», – зазначає Н.Луман [10, 195]. Найважливішою функцією соціальної комунікації є структурування суспільства, упорядкування за допомогою комунікативної взаємодії та досягнення взаєморозуміння.

Отже, комунікація у сфері духу зміцнює почуття причетності окремої особи до суспільної субстанції ідеї цілого, на фоні збереження індивідуальності підтримує єдність цілого. Поширенню комунікації наявного буття К.Ясперс протиставляє екзистенціальну комунікацію та вважає, що саме недостатність об'єктивної комунікації є тією першопричиною, що приводить до екзистенції, а висвітлення екзистенції починається з «відчуття недостатності комунікації». Екзистенціальна комунікація виникає тут і тепер між двома неповторними особистостями, коли свідомість «Я» пов'язана зі свідомістю інших людей, коли людина стає вільною поряд із іншою вільною людиною і почуття відповідальності є не тільки за себе, але й за іншого, коли є наявним взаємне визнання один одного як самостійних самостей. Тобто, екзистенціальна комунікація реалізується в її вільному вимірі. Комунікація є об'єктивним процесом, який за певних обставин може бути перерваним, адже одна людина може відмовитись спілкуватися з іншою, виявитися не підготовленою до зустрічі. Результатом комунікації, що не відбулася, стає відчуття самотності, яке не ідентичне соціальній ізоляції, а є «усвідомленням можливої екзистенції, яка по-справжньому здійснюється лише в комунікації», як зауважує К.Ясперс.

У комунікації людина відкривається іншій людині, виходить за межі конкретного буття, щоб наблизитися до власної екзистенції. Відкритість та екзистенціальна дійсність підтримують одна одну, вважає К.Ясперс. Процес творення дійсності відбувається поряд з іншим буттям, а не в межах ізольованої екзистенції. Прагнення відвертості не виникає в самотності, вона є процесом у межах комунікації – своєрідною боротьбою, котра є одночасно і любов'ю. У цій боротьбі – любові об'єднуються зусилля обох учасників комунікації, це «боротьба за істину, можливість екзистенціально відкрити себе та іншого. Це є солідарна боротьба за істину, в основі якої – абсолютна довіра людей, а не протиставлення. Поняття зустрічі є ключовим для нашого часу, вважає О.Ф.Большов, в якому «втілені основні потреби сучасності, пов'язані з її специфічними духовними зрушеннями». Пошук третього «справжнього» шляху осягнення людини приводить М.Бубера до обґрунтування необхідності формування таких світоглядних орієнтирів, які він назвав сферою «між» (Zwischen), де стосунки людей перебувають між ними, а не всередині окремого індивіда чи певної спільноти у всезагальному. Неперервність душі та світу конституюється зустріччю, у діалогічній природі над індивідуальним і колективним «відбувається справжня подія», а «на тій вузькій стежині, де зустрічається Я і Ти, і міститься царство між-людського буття». Тобто у між-людському просторі людина поряд з іншою людиною створює те справжнє місце, що робить людину людиною, створює справжню спільноту та можливість подолати відчуженість людини від світу. Розуміння природи механізму «відчуження-привласнення», як об'єкту соціально-філософського осмислення, визначає його складним соціокультурним феноменом сучасності. У процесі подальшого перетворення світу люди

своєю активною діяльністю створюють нові форми відчуження, нові форми несвободи, які долають у привласнюючій діяльності. Аналіз сучасних методологічних підходів комунікативної природи механізму «відчуження–привласнення» доводить те, що проблематика дослідження феноменів відчуження та привласнення переміщується з традиційно–раціональних методологічних засад в об'єктивно–суб'єктивну площину відкритих нелінійних систем. Як зазначає Г.М.Шевченко, «Можна зробити висновок про те, що відчуження у системі комунікативної дії детермінує процес творення певного нового продукту, який з часом стає незалежним від свого творця, набуває самостійного значення, стає чужим, або нічийм, відповідно, даний продукт породжує бажання зробити його своїм, власним, стає новим об'єктом для привласнення та трансформує його у нашу «самість», наше «Я».

Отже, все вищевикладене визначає, як відбувається взаємодія процесів відчуження та привласнення на основі людиновимірності у межах комунікації у контексті інтегративно-об'єднуючих тенденцій сучасності. Такий поворот подій вказує на те, що саме людяність або гуманізм, закладений у дизайнерську діяльність, іманентно вимагає органічної взаємодії і солідарності у соціальних стосунках, оскільки штовхає дизайнера і споживача до позитивної соціальної взаємодії/комунікації. Процес споживання об'єктивованих сутнісних сил дизайнера, що вкладені в його продукцію, з одного боку, а з іншого – особистих естетичних ідеалів дизайнера, споживача і естетичного ідеалу суспільства відбувається поза бажанням учасників соціальної комунікації завдяки принципу суміщення внутрішнього – суб'єктивованого образу естетичного і зовнішнього – об'єктивованого ідеалу.

Це відбувається завдяки тому, що у структурі біологічного організму людини створюється і функціонує суб'єктивна система перетворень, або узгодження поведінки особистості і зовнішнього середовища, у тому числі і семантичного походження. Така перетворювальна конструкція у біологічному організмі людини – це особлива динамічна цілісність, відкрита для взаємодії із зовнішнім середовищем і здатна до відображення і перетворень себе і середовища, специфічним системним ефектам, у тому числі і об'єктивно не спостережуваним, а призначеним «для себе», які і представляють аналог властивостей і якостей явищ психічного світу. Її функціонування здійснюється на базі процесів самовіддзеркалення, завдяки якому її власні потреби відображаються, як деякі умовні значення. Сенс умовних значень формує спонукальний компонент активності. Сплав відображення себе (світогляду особистості) і спонукача (естетичного ідеалу суспільства) є центральною ланкою її активності. До цієї ланки приєднуються можливості системи – у результаті формується комплекс саморегуляційний, функціонування якого приводить до самозміни системи за найрізноманітнішими характеристиками).

Механізм формування особистості споживача і дизайнера під впливом естетичного ідеалу суспільства, що переходить від стану динамічної

рівноваги до стану рухливої невірноваженості, має, за дослідженнями О.П.Беженарь, специфічну морфологію, що складається з чотирьох ланок: 1) естетичний ідеал (сміслові поле) суспільства; 2) естетичний ідеал (сміслові поле) особистості; 3) процес естетичної взаємодії особистості і суспільства (обмін енергоінформаційними потенціалами); 4) ланка управління естетичною взаємодією особистості і суспільства. Траєкторія саморуху нараховує також чотири етапи: 1) початковий – на якому відтворюється естетичний ідеал суспільства; 2) зовнішній – енергоінформаційний – тиску на підсвідомість, свідомість і надсвідомість особистості; 3) внутрішньо особистісний (продуктовний), – що реалізується у структурі біологічного організму людини і веде до формування естетичної свідомості і естетичного ідеалу особистості; 4) зворотний (діяльнісний), – у якому реалізується реакція і воля особистості людини на себе і суспільство, і він є зворотною ланкою механізму впливу ідеалу на формування особистості. Таким чином, людяність, що об'єктивована у дизайнерській продукції, завдяки механізму привласнення розпредмечується у структурі споживача і це є онтологічний процес, а паралельно з ним виникає енергоінформаційний процес - обмін між естетичним ідеалом особистості (дизайнера і споживача одночасно) і естетичним ідеалом суспільства, який фактично відтворює і постійно модернізує креативний дизайнерський корпус.

Висновки.

Ретроспективний аналіз змістовного наповнення категорій «відчуження» та «привласнення» показав, що зазначені феномени є двома протилежностями єдиного процесу освоєння людиною природного і соціального просторів, реалізацією її творчого потенціалу, створення власного життєвого світу на основі відповідальності за свої дії. Єдність свого і чужого є спонукальною силою розвитку людства, тобто, в процесі життєдіяльності людина реалізує свою внутрішню сутність, відділяє її від себе, відчужує. Вона знову може бути привласнена, як засіб існування, або нею самою, або іншими людьми. Отже, привласнення продукту життєдіяльності людини, відповідно, можливо на засадах його первинного відчуження. Відчуження від світу і людей можливо подолати саме у привласнюючій життєдіяльності, коли світ із зовнішнього, чужого, стає своїм, власним, коли те, що перебувало поза людиною, стає її сутністю та формує гуманістичні ціннісні орієнтації. Перенесення акценту з творчості автора на творчість споживача, а також глядача, потребує принципової здатності другого до інтерпретації, до розуміння розмаїття смислів дизайнерської діяльності, тобто відповідного інтелектуального, естетичного, духовного досвіду.

Таким чином, пріоритетне значення соціокультурних детермінант у процесі становлення механізму «відчуження-привласнення» у взаємодії з когнітивним механізмом суміщення естетичних ідеалів особистості і суспільства полягає у системному взаємозв'язку індивіда та суспільства, що

визначається певним вектором спрямованості життєдіяльності та формування гуманістичних ціннісних орієнтацій людини, уподобань і смаків. Отже, для гуманістично орієнтованого дизайну метою (всупереч очевидності) є не самі по собі речі (красиві, зручні, сучасні, прекрасно функціонуючі), а люди, для яких і створюються ці речі, з їх стилем життя, їх стосунками, смаками, ідеалами, устремліннями, загальною культурою, що формує з індивіда особистість на благо самої себе і суспільства. Хоча основним соціокультурним фактором дегуманізації та відчуження сучасного світу залишається технократизм та зростання негативних особливостей масової культури, насиченість дизайнерської сфери гуманно орієнтованими ідеями і відповідною продукцією, у тому числі й естетичного походження, сприяє становленню позитивно налаштованої соціальної комунікації, що має бути природно притаманною для доби домінування духовного виробництва і інформаційної цивілізації в цілому.

Список використаних джерел

1. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 року // Маркс К., Енгельс Ф. З ранніх творів. — К.: -во політичної літератури України, 1984.
2. Коцюбинський В. Й. Привласнення як феномен становлення громадянського суспільства (Соціально-філософський аналіз) : монографія / В. Й. Коцюбинський. — К., 1999. — 385 арк.
3. Александрова О. В. Відчуження як форма розвитку культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук : спец. 09.00.04 «Філософська антропологія та філософія культури» / О. В. Александрова. — К., 1996. — 52 с.
4. Шевченко В. І. Дружба з мудрістю або ключові проблеми української філософії (Теоретико-методологічний коментар до курсу філософії у ВНЗ) / В. І. Шевченко. — К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2007. — 244 с.
5. Иноземцев В. Л. Расколота цивилизация [Електронний ресурс] / В. Л. Иноземцев. — Режим доступу: <http://lib.ru/POLITOLOG/inozetsew.txt>
6. Лук'янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. Сучасний науковий дискурс: Оновлення методологічної культури / О.М.Кравченко, Л.В. Озадовська [Монографія].-К.: Центр практичної філософії, 2000.-304 с.
7. Шпенглер О. Закат Европы [авт. вступ. стаття А.П.Дубнов, авт. Комментариев Ю.П.Бубенков и А.П.Дубнов / О.Шпенглер.- Новосибирск: ВО «Наука», Сибирская издательская фирма, 1993.- 592 с.
8. Фоменко О.О. Інформаційна структура архітектурної форми: автореф. дис.д-ра архітектури: 18.00.01/ О.О.Фоменко.- Х., 2002.-42 с.
9. Сорокин П.А.Человек. Цивилизация. Общество /Питирим Александрович Сорокин.- М.: Политиздат, 1992.- 543 с.
10. Луман Николас. Общество как социальная система /Николас Луман; [пер. с нем. А.Антоновский] .- М.: Логос, 2004.- 232 с.

REFERENCES

1. Marx, k. *Economic and philosophical manuscripts of 1844*// K. Marx, F.Engels. *From earlier works*. — К.: publishing political literature, 1984.

2. Kocûbins'kij B. J. *Privlasnennâ yak phenomenon of strengthening gromadâns'kogo suspil'stva (Social'no-filosofs'kij analysis): monografiâ /B. J. Kocûbins'kij. - K., 1999. - 385 s.*
3. Aleksandrova O.V. *Vidčuzennâ yak rozvitku form of contest: katege. DIS. on the zdobuttâ of Sciences. stages of doctor filos. Science: special. 09.00.04 'Filosofs'ka antropologîâ Ta filosofîâ contest»/O. V. Alexandrova. -K., 1996. -52 s.*
4. Shevchenko V. I. *Friendship w mudristû ABO klûčovi problems of the Ukrainian filosofîi (theoretical-metodologîčnij filosofîi course through the коментар VNZ) / V. I. Shevchenko. -K.: Poligrafičnij Centre "Foliant", 2007. -244 s.*
5. Inozemtsev V.L. *Shattered civilization [Elektronnij resource] / V.L. Inozemtsev. -The mode of access: <http://lib.ru/POLITOLOG/inozemcew.txt>*
6. Luk'ânc' V.S, Kravchenko O.M., Ozadovska L.V. *Modern scientific discourse: Onovlennâ contest metodologîčnoï/ O. M. Kravchenko, L.V. Ozadovs'ka [Monografiâ]- K.: Centre praktičnoï filosofîi, 2000. -304 s.*
7. Spengler's O. *Decline of Europe [ed. buy article A.P. Dubnov, author comments, J.P. Bubenkov and Alexander Dubnov / O. Spengler.- Novosibirsk: Science, the Siberian publishing company, 1993.-592 s.*
8. Fomenko N. *Înformacijna arhitekturnoï file structure: katege. DIS. Dr. arhitekturi: 18.00.01/N. Fomenko.-X., 2002. - 42 s.*
9. Sorokin P.A. *Man.Civilization. Society / Pitirim Alexandrovich Sorokin /.- Moscow: Politizdat, 1992.-543 s..*
10. Nicolas Luman Said. *Society as a social system / Nicolas Luman; [translation from German A. Antonovski].-Moscow: Logos, 2004.-232 s.*

ЗАХАРОВА С.А., кандидат философских наук, доцент кафедры промышленного и гражданского строительства, Запорожский институт экономики и информационных технологий

(Запорожье, Украина) arconzp@mail.ua

МЕХАНИЗМ ПРИСВОЕНИЯ ПРОДУКТА ДИЗАЙНЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК СРЕДСТВО ПРЕОДОЛЕНИЯ ОТЧУЖДЕНИЯ ЧЕЛОВЕКА В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Исследуется механизм присвоения дизайнерской продукции и услуг как средство гуманизации общественных отношений. Человекомерность, как следствие гуманизации дизайнерской деятельности, можно выявить в следующих аспектах: аксиологическом, гносеологическом, социальном, онтологическом, психологическом, культурном. Механизм отчуждения-присвоения объединяет в социальной коммуникации дизайнера и потребителя. Сущностные силы дизайнера, как субстрат человечности, материализуются в двух формах и, соответственно, потребляются разными потребителями: а) когнитивной – идеями, парадигмами, концепциями, наконец, теорией дизайна, и б) овеществленной – потребительскими продуктами, художественными изделиями и услугами. Сила когнитивного влияния проявляется в процессе формирования у потребителя/общества эстетической культуры и эстетического идеала. В когнитивном и овеществленном влиянии на потребителя происходит одна и та же процедура – присвоение материализованного субстрата человечности дизайнера.

Ключевые слова: дизайнерская деятельность, отчуждение, присвоение, человекомерность, гуманизация.

ZAKHAROVA S.A., Candidate of Philosophic sciences, Assistant Professor of civil and industrial construction department Zaporozhye institute of economy and information technology

(Zaporozhye, Ukraine) arconzp@mail.ua

PROCESSES OF DESIGN ACTIVITY PRODUCT ACQUISITION AS THE MEAN OF BREAKING OF HUMAN ESTRANGEMENT IN THE MODERN SOCIETY

There is described analyze of the tool of design product and services acquisition as the instrument of the social relation humanization. Human dimensionality as the result of design activity humanization can be displayed in the following aspect: axiological, gnoseological, social, ontological, psychological and cultural. The designer and the consumer are faced in social communication by the mean of «estrangement – acquisition» tool. Designer essential strength as humanism substrate is presented in two states and used by different consumers: a) cognitive – ideas, paradigms, conceptions and finally theory of design and b) reification – consumer items, pieces of art and services. The strength of cognitive influence appears while forming esthetic culture and esthetic idol with consumer and society. In designer cognitive and reification influence on consumer it arises one common procedure – estrangement of reified humanism substrate by consumer. Essential difference between biological and social state of estrangement appears in stereotype behavior reflection mechanism, recalled in the first case by genetic nature, in the second case by social one. The acquisition of the human vital activity product is also possible on the basis of its primary estrangement. Estrangement of world and human beings can be overcome by acquisition vital activity when the world around from external and strange turns into own, when the things are out human being convert to his substance and make humanistic value attitude. The aim of humanistic oriented design is not things as they are, but humans for whom these things are made, human style, human relationships, tastes, idols, ambitions, common culture that creates personality from an individual for his sake and in the interest of society. The human comes into era of subjectivity, when activity of every separate person is specified by its internal needs, imposed by its ethic visions, is immanent for each of them. Economic rules reach a contradiction with changes of internal structure of human activity, system of its motives and reasons. Subject of the modern development becomes not an individual as it is but group of individuals and each of them is unique in its motives of action and behavior, and the main mark of changed human activity becomes its human dimensionality. Moving an accent from the author art to the consumer art, as well as onlooker, demands principal ability of another person to interpret and understand designer activity senses variety, in other words adequate intelligent, esthetic and mental experience. Nevertheless that technocracy and rising of mass culture negative secularities are the main socio cultural factor of dehumanization and estrangement of modern world, intention of design area of human-oriented ideas and products as well, which includes esthetic origin, helps to develop positive tuned social communication that should be natural for era of majority of mental production as well as information civilization at whole.

Key words: design activity, estrangement – acquisition, human dimensionality humanization